

VU Research Portal

De campus van de Vrije Universiteit Amsterdam

Flipse, A.C.

published in

Brains, Buildings, Business
2019

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Flipse, A. C. (2019). De campus van de Vrije Universiteit Amsterdam: van 'cité universitaire' naar stadscampus. In G. L. M. Burgers, A. C. Flipse, & L. van Maaren (Eds.), *Brains, Buildings, Business: De Vrije Universiteit en Zuidas* (pp. 8-11). CLUE+ Research Institute, Vrije Universiteit Amsterdam.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

DE CAMPUS VAN DE VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM: VAN *CITÉ UNIVERSITAIRE* NAAR STADSCAMPUS

Ab Flipse,
universiteitshistoricus VU

De Vrije Universiteit Amsterdam is tegenwoordig bijna synoniem met haar campus. Het kenmerkende betonnen hoofdgebouw met daarop de blauwe griffioen; het complex als geheel bestaande uit een mix van oudere en nieuwe gebouwen met het centrale campusplein. Dit alles is beeldbepalende voor de VU. Dat is niet altijd zo geweest. Hoewel de universiteit al vanaf de jaren vijftig van de twintigste eeuw streefde naar concentratie, duurde het tot de jaren negentig voordat ze volledig op de huidige plek in Amsterdam-Buitenveldert was gevestigd. In de tussentijd was er een veelheid aan campusplannen, bouwnota's, en aanpassingen op eerdere ontwerpen de revue gepasseerd.

PLANNEN VOOR EEN CAMPUSUNIVERSITEIT

Meteen na de Tweede Wereldoorlog zag de toen nog kleine Vrije Universiteit zich voor een aantal met elkaar samenhangende uitdagingen gesteld: een snelle groei van het aantal studenten, uitbreiding van het aantal studierichtingen, behoefte aan moderne laboratoria, en de start van een medische opleiding waarvoor een academisch ziekenhuis nodig was. De toenmalige locaties konden de groei niet opvangen, zo veel was duidelijk. De VU was vanaf 1884 gevestigd in een centraal universiteitsgebouw aan de Keizersgracht 162; verder was er een laboratoriumcomplex in de De Laïressestraat, en daarnaast een groot aantal kleinere onderkomens verspreid over de stad. Het besluit om de hele universiteit, inclusief ziekenhuis, te concentreren op één plek, in de geplande stadswijk Buitenveldert, was een vlucht naar voren. Vergeleken met andere universiteiten die voor vergelijkbare uitdagingen stonden, ging de besluitvorming snel. Wel zou het nog enkele decennia duren voordat alle 'stadspanen' waren verlaten. Begonnen werd met de bouw van een ziekenhuis naar een ontwerp van architecten A. Rothuizen

'Het besluit om de hele universiteit, inclusief ziekenhuis, te concentreren op één plek, in de geplande stadswijk Buitenveldert, was een vlucht naar voren.'

en J.H. Groenewegen, die in 1953 tevens een 'basisplan' presenteerden voor het hele universiteitsterrein. Dit plan ging uit van de, toen in Nederland nieuwe, campusgedachte: alle voorzieningen, inclusief studentenhuysvesting, zouden in een samenhangend verband en op een parkachtig terrein een plek krijgen. Het ziekenhuis werd in 1966 daadwerkelijk geopend, maar het oorspronkelijke campusontwerp werd niet gerealiseerd, met name omdat het aantal studenten veel groter werd dan begin jaren vijftig voorzien.

EEN CITÉ UNIVERSITAIRE

Begin jaren zestig maakte architect Chris Nielsen een nieuw ontwerp voor het hele universiteitscomplex. In dit plan was er plek voor een groot kamvormig gebouw voor de Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen, alsmede voor een gebouw voor de Medische Faculteit (beide ontworpen door architect H.T. Zwiers). De studentenhuysvesting was inmiddels ingepland op een terrein in Amstelveen, het latere Uilenstede. Nielsens campusontwerp was berekend op 12.000-15.000 studenten en had als blikvanger een door hemzelf ontworpen zestien verdiepingen hoog hoofdgebouw, dat allerlei functies in zich verenigde. Dit gebouw zou in 1973 officieel worden geopend door koningin Juliana, die bij deze gelegenheid werd ontvangen in de aula en werd rondgeleid door VU-bouwdirecteur C.A. Doets. Deze had in de voorgaande jaren met vaste hand leiding gegeven aan het project. Gezien de stedelijke uitstraling werd over dit complex gesproken als een 'cité universitaire'.

Het universiteitscomplex was nog niet gereed; en van meet af aan was er ruimtegebrek.

Bouwdirecteur C.A. Doets toont de maquette van het VU-complex aan koningin Juliana, 12 april 1973.

Verschillende ‘provisoria’ – noodgebouwen en barakken – moesten de ruimtenood lenigen. Sommige zouden lang in gebruik blijven en gaven het terrein een wat rommelig aanzien. Ook bleven vooralsnog verschillende VU-afdelingen gevestigd op andere locaties in Amsterdam. De geplande samenhang van het gebouwencomplex – als campus – zou gedurende de jaren zeventig en tachtig niet worden gerealiseerd en sommige van de door Nielsen ingeplande gebouwen kwamen er nooit.

Pas in de loop van de jaren negentig, toen de VU haar laatste stadspanden had verlaten en al het onderwijs en onderzoek daadwerkelijk op een plek was geconcentreerd, werd het ideaal van een campusuniversiteit herontdekt. Dit leidde tot enkele vernieuwingen – onder andere aan het centrale plein – die het campuskarakter van de universiteit moesten versterken.

NAAR EEN STADSCAMPUS

Een grotere omslag werd geïnitieerd door transformatie van de omgeving. Al vanaf de jaren tachtig was de VU, door de komst van een tram, sneltram en het treinstation Amsterdam-Zuid, minder geïsoleerd komen te liggen. Vanaf de eeuwwisseling groeide de stad als het ware naar de universiteit toe, met name door de bouw van het zakencentrum Zuidas. In dezelfde periode begon ook het aantal studenten, dat enige tijd stabiel was gebleven, snel te groeien. Sindsdien wordt er weer volop ge- en verbouwd.

Het hoofdgebouw dat door velen als somber werd ervaren, kreeg in 2000 een nieuwe entree, waardoor de uitstraling veel opener werd. Het grote provisorium verdween in 2002 (hoewel er wel enkele andere tijdelijke gebouwen voor terugkwamen). Grotere aanpassingen aan de campus, inclusief een complete renovatie van het hoofdgebouw, volgden in de jaren na 2005. Het huidige masterplan is erop gericht de VU als stadscampus deel te laten uitmaken van het zogenaamde kenniskwartier van de stadswijk Zuidas.

Gasten verlaten het VU-gebouw na de officiële opening, 12 april 1973.

De transformatie van het gebied in Buitenveldert waar de VU zich vestigde en ontwikkelde, 1950-2019.